

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

25.
**KAZI SONUÇLARI
TOPLANTISI
2.CİLT**

26-31 MAYIS 2003
ANKARA

SOLİ/POMPEİOPOLİS 2002 YILI KAZILARI

Remzi YAĞCI

AYRIBASIM

SOLİ/POMPEİOPOLİS 2002 YILI KAZILARI

Remzi YAĞCI*

Mersin, Merkez, Soli- Pompeiopolis antik liman kentinde 2002 yılı kazıları; 1-31 Temmuz 2002 tarihlerinde arazi; 1-15 Ağustos 2002 tarihinde de depo çalışması olarak gerçekleştirilmiştir. Kazı ekibi, işçilerle birlikte 2002 kazı sezonunda toplam 49 kişiden oluşmuştur¹. Bu yılki kazılara Kültür Bakanlığı, Mezitli Belediyesi destek vermiş ve Gelbul İnşaat da katkıda bulunmuştur.

Geçen yıllarda olduğu gibi Soli Höyük ve Pompeiopolis Sütunlu Caddede sürdürülmesi tasarlanan 2002 kazılarına; Mezitli Belediyesi tarafından I. Derece Sit Alanı dışındaki Milli Egemenlik Caddesinde açılan yol çalışması sırasında ortaya çıkan nekropol de eklenmiştir.

A) SÜTUNLU CADDE (Çizim: 1)

Sütunlu Caddedeki kazı çalışmaları; geçen yıl E ve F plân karelerinde açığa çıkarılan Roma dükkânları ve batı portikosundaki mozaikli alanda sürdürülmüştür. Bu bölgedeki kazıların amacı; güneyde restorasyona hazırlık olarak mozaikli alan, doğu portikosu, dükkânlar ve Sütunlu Caddenin limanla birleştiği yerde, bir bütün olarak tamamlanması şeklinde özetlenebilir. Bu amaçla; E6, E7 ve E8 plân karelerinde kazı çalışmaları başlatılmıştır. E6'da Roma dükkânının duvarları ve İ.S. IV. yüzyıla ait bir geç antik dönem sıvalı havuz bütünüyle açığa çıkarılmıştır. Bu havuz, E6 karelerinde bulunan cam cürufaları, kömür parçaları ve kül tabakası nedeniyle bir cam atölyesi(?) olarak yorumlanabilir² (Resim: 1). Bu mekânın üzerinde onu enine bölen bir su kanalı geçen yıl açığa çıkarılmıştı. E6'da V. tabakada bulunan blokajın doğusunda yapılan sondaj kazısında (2.85 m.) Hellenistik Dönem keramiği VI. tabakanın içinden gelmiştir (Resim: 2). E5'te E6'ya paralel olarak yapılan kazı çalışmalarında da yine aynı biçimde Hellenistik malzeme ele geçirilmiştir. Söz konusu malzeme, yangın tabakasında açığa çıkması nedeniyle tarihsel olarak İ.O. 70'lerde Soli'yi yağmalayan ve halkını göçe zorlayan kral Tigranes'in istilasıyla ilişkili olmalıdır. E5 karelerinde VI. tabaka olarak yorumlanan Hellenistik Dönem kültür katı, 2.70 m. ile 2.10 m. kotları arasındadır.

E3 ve F3 karelerinde seviye düzleme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu plân karelerde de E5 ve E6'ya paralel olarak aynı seviyelerde Hellenistik Dönem çanak

* Doç. Dr. Remzi YAĞCI, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü Kaynaklar Yerişkesi, Buca-İzmir/TÜRKİYE
E-mail: remzi.yagci@deu.edu.tr

1 2002 kazıları Mersin Müzesi denetiminde, Dokuz Eylül Üniversitesi'nden Doç. Dr. Remzi Yağcı'nın bilimsel başkanlığında Dr. Yaprak Eren, Harita Mühendisi Seydi Çubuk, Arkeolog Esra Kocabaşoğlu, Meral Aratoğlu, Zuhâl Aratoğlu, Fatih Hakan Kaya; Eskiçağ Tarihçisi Marika Rauhalta; Mimar Serap Tınaz, Restoratör Aygül Uzun; arkeoloji öğrencileri Ali Yalın Turan, Neslihan Koroğlu, Cem Cıvazoğlu, Ramazan Tuğalp Coşkun, Serkan Genç, Özlem Güler, Mustafa Oğüt, Zeynep Özüşoğlu'ndan oluşan bir ekip ile gerçekleştirilmiştir.

2 Sütunlu Caddede ele geçirilen cam bulgularının genel formları; İ.S. II. ve III. yüzyıla ait çeşitli ağız formlarına ait ağız parçaları; Geç Roma Döneminin sürahi ve tabakalarına ait parçalar ile Erken Bizans Döneminin tipik kadeh ve kandi parçaları olarak özetlenebilir.

çömlek parçaları ele geçirilmiştir. Özellikle 2.55 m. kotunda bulunan Geç Hellenistik Döneme tarihlenen yedili kırık kandil seti (Resim: 3), Roma Dönemine geçiş evresini ortaya koymaktadır.

F5 açmasında geçen yıl açığa çıkan dikdörtgen mekânın işlevinin ne olduğunun açıkça yorumlanabilmesi için, içindeki dolgu toprak boşaltılmıştır. Ele geçirilen buluntulara göre bunun en son Bizans Döneminde bir çöplük olarak kullanıldığı anlaşılmıştır. Bu mekânda 3.52 m.den (-) 0.05 m. kotuna inilmiştir. Daha erken dönemlerde gerçek işlevi kuyu olan bu mekânda çok sayıda Bizans keramiği, Roma Dönemi *terra sigillata* parçaları, cam buluntular ve ayrıca çoğunluğu korozyona uğramış, dönemi saptanamayan sikkeler ele geçirilmiştir. Bu nedenle kuyunun çeşitli dönemlerde kullanıldığı anlaşılmaktadır.

E7 ve E8 plân karelerinde sonradan buraya atılan çöp tabakası temizlenmiş ve kazı 4.00 m. seviyesinde sonlandırılmıştır. Sütunlu Cadde' de yukarıda sözü edilen plân karelerde ortaya çıkarılan keramiklerin istatistiği aşağıya çıkarılmıştır:

HELLENİSTİK DÖNEM FIRNISLİ PARÇALAR

F-3: 1	F-4: 19	F-5: 1	E-3: 11	
E-5: 58	E-6: 60	E-7: 70	E-8: 7	
(Hellenistik tabaka)				Toplam: 227

ROMA DÖNEMİ TERRA SİĞİLLATA

F-3:	F-4:	F-5: 57	E-3	E-5/E-6: 12
E-5: 4	E-6: 474	E-7: 397	E-8: 75	Toplam: 1019

GEÇ HELLENİSTİK/ERKEN ROMA UNGUENTARIUM

F-3:	F-4: 12	F-5: 1	E-3: 1	
E-5: 14	E-6: 6	E-7: 10	E-8:	Toplam: 44

HELLENİSTİK BATI YAMACI

F-3:	F-4: 3	F-5	E-3	
E-5: 8	E-6: 5	E-7	E-8	Toplam: 16

GEÇ HELLENİSTİK/ERKEN ROMA KANDİLLER

F-3: 2	F-4: 7	F-5: 21	E-3: 1	
E-5: 5	E-6: 19	E-7: 29	E-8: 5	Toplam: 89

SİKKE

F-3: 8	F-4: 1	F-5: 23	E-3:	D-2: 1	F-2: 1
E-5: 6	E-6: 7	E-7: 23	E-8: 2	E-4: 3	Toplam: 75

B) SOLİ HÖYÜK

F6-F7 Açması

Solî Höyük'teki kazı çalışmaları öncelikle 2001 kış aylarında yağın yağmurun tahrip ettiği doğu yamacı açmaları F8, F9; E8, E9 tepede, E7, F6, F7 ile batı yamacın-

da tiyatronun içindeki G3, H3'te temizlik ve kazı çalışması olarak gerçekleştirilmiştir. Bu yılki kazıların amacı; daha az tahrip görmüş doğu yamacındaki açmalarla höyüğün stratigrafisini belirlemeye çalışmaktır.

Tepede, doğu batı eksenindeki F6 ve F7 açmalarında Hellenistik Dönemden Arkaik Döneme değin arkeolojik tabakalar belirlenmiştir. Bu açmalarda Hellenistik Dönem mat kırmızı, siyah, kahverengi daldırma firnisli kâse ve siyah sırlı Klâsik Dönem kapalı kap ve kırmızı figür parçaları stratigrafik olarak belirgindir. Ayrıca yoğun biçimde kaba, bezemesiz, amorf mutfak kap parçaları ele geçirilmiştir. F6 açmasında 19.27 m. kodunda Geç Klâsik Dönem tabanının altına gömülü üst parçası kırık iki amphora gövdesinden birisi biçimsel olarak İ.Ö. IV. yüzyıl Khios tipi amphoralarla (Defernez 2002: 236, 1d) eşleştirilebilir. Bu tip; konik gövdeli ve keskin profilidir. Üzerinde kırmızı boya omuzundan aşağı doğru düzensiz bir biçimde akmıştır. Yine Klâsik Döneme ait Dionysos betimlemeli Attika kırmızı figür gövde parçası F6'nın önemli buluntuları arasındadır. Ayrıca 19.05 m. kodundaki Arkaik duvar seviyesinden başlayarak açığa çıkarılan dalga bezemeli kap parçaları ile "yaban keçisi stili"nde geçen yıl bir diğer parçası bulunan kaz motifli kırık kâse (İ.Ö. VI. yüzyıl), içi taranmış eşkenar dörtgen biçimli Rhodos kuşlu kâse parçası, İonia kâse parçaları Soli'nin Doğu Grek dünyasıyla en yoğun ilişkide olduğu İ.Ö.VII.-VI. yüzyıl buluntuları arasında sayılabilir. Aynı tür buluntular, F7 açmasında da F6'ya paralel kültür katlarında da ele geçirilmiştir.

E7/E8 açmaları

Geçen yıllarda Erken Klâsik Dönemde bırakılmış olan bu açmadaki çalışmalar (18.85 m.) derinleştirilerek sürdürülmüştür. Bu seviyede, Klâsik Dönem siyah parlak sırlı bir *kylix* parçası ele geçirilmiştir. E8'de bulunan geç Arkaik duvar, E7'de de izlenmektedir. 18.26 m.ye dek süren Arkaik kültür katı, bu seviyede sona ermektedir. 18.18 m. seviyesinden başlayarak geç geometrik keramik parçaları yoğunlaşmaya başlamıştır. Kuşlu kâse parçaları, bu döneme ilişkin kültür katının (yak. İ.Ö. VII. yüzyıl ikinci yarısı) içinden gelmiştir. Ayrıca 17.95 m.de Fenike-Kıbrıs tipi kandil parçaları ele geçirilmiştir. 17.74 m. seviyesinde Tarsus'taki Assur yangın tabakasıyla (İ.Ö. VIII-VII. yüzyıl) paralellik gösteren kültür katı hem E 7'de hem de E8'de gözlenmiştir. Lotus bezemeli 'Orientalizan' Dönem kapalı kap parçası ile fildişi bir *stilos*, bu tabakanın önemli buluntuları arasındadır. E7 ve E8 açmalarında en belirgin mimari özelliklerden birisi, doğu-batı doğrultusunda anıtsal birbirlerine paralel uzanan *megaron* tipi? büyük mekânlara ait olması gereken yapıların temel duvarlarıdır (Resim: 4).

E9/F9 Açmaları

E9 ile F9, Soli Höyük'ün daha az tahribata uğramış doğu yamacında, Karanlık Çağ ve öncesi dönemlerin stratigrafisini açığa çıkarmaya yönelik çalışmaların yoğunlaştırıldığı plan karelerdir. Bu plan karelerde Hitit Eski Krallık Çağının sonuna tarihlenen yangın tabakasına kadar olan Höyük stratigrafisi çıkarılmıştır. Yangın tabakasının içinden bulunan ve İ.Ö. XVI. yüzyıl sonu-XV. yüzyıl başına tarihlenen Luvi hiyeroglif yazıtlı *bulla* (Resim: 5) ve onun üzerinde Erken İmparatorluk Dönemi büyük ocaklı anıtsal yapıların üzerinde ele geçirilen Kıbrıs "White Slip II" kapları (Resim: 6, 7), *Red Lust-rus Wheel Made (RLWM)* bir şişe (Resim: 8), yivli bir kaide parçası, matara biçimli bir içki kabı, üzerinde kazıma bir işaret bulunan "*drab ware*" (Resim: 9) parçası ile üstte yine bir yangın tabakasından sonra açığa çıkan LH IIIC panelli ya da panelsiz tipte spiral bezemeli Myken kapları (Resim: 10, 11) ve bezemesiz kaba Hitit mutfak kapları; Soli'nin Geç Tunç IIb ve sonrasına ait tabakaları ile ilgili önemli ipuçları vermiştir (Yağcı 2003).

C) NEKROPOL

Soli- Pompelopolis kenti kazıları önceki yıllarda olduğu gibi Soli Höyük ve Pompelopolis Sütunlu Caddesi'nde yürütülürken, 25.07.2002 tarihinde Mezitli Belediyesi yol

çalışması sırasında ortaya çıkarılan antik mezarlar nedeniyle aynı zamanda kentin nekropolü (mezarlık alanı) olan bu bölgede de sürdürüldü.

Açılan yol genişliği ile sınırlı (25 m.) nekropol çalışmalarında 10x10 metre karelik bir plan karede toplam 50 mezar açığa çıkarıldı (Çizim: 2; Resim: 12). Farklı evrelere ait çeşitli tipteki mezarların içinde ve çevresinde ele geçirilen ölü hediye-lerinden, bu bölgenin bir halk mezarlığı olduğu anlaşıldı. Nekropoldeki çalışmaların önemi; Pompeiopolis mezarlık alanının ilk kez sistemli kazılarla gün ışığına çıkarılması, Roma Dönemi boyunca gömü alanı olarak birçok kez kullanılan bu bölgede Pompeiopolis'in ölü gömme geleneklerine ilişkin özet bir bilgi elde edilmesiydi.

Belgeleme çalışmaları tamamlanan toplam 50 mezarın ölü hediyeleri bakımından fazla zengin olmamasına karşın, mezar tiplerinin çeşitlilik göstermesi; Roma Döneminde bu mezarlığın farklı etnik gruplarca da kullanıldığını akla getirmektedir. Açığa çıkarılan mezar tipleri aşağıdaki gibi özetlenebilir:

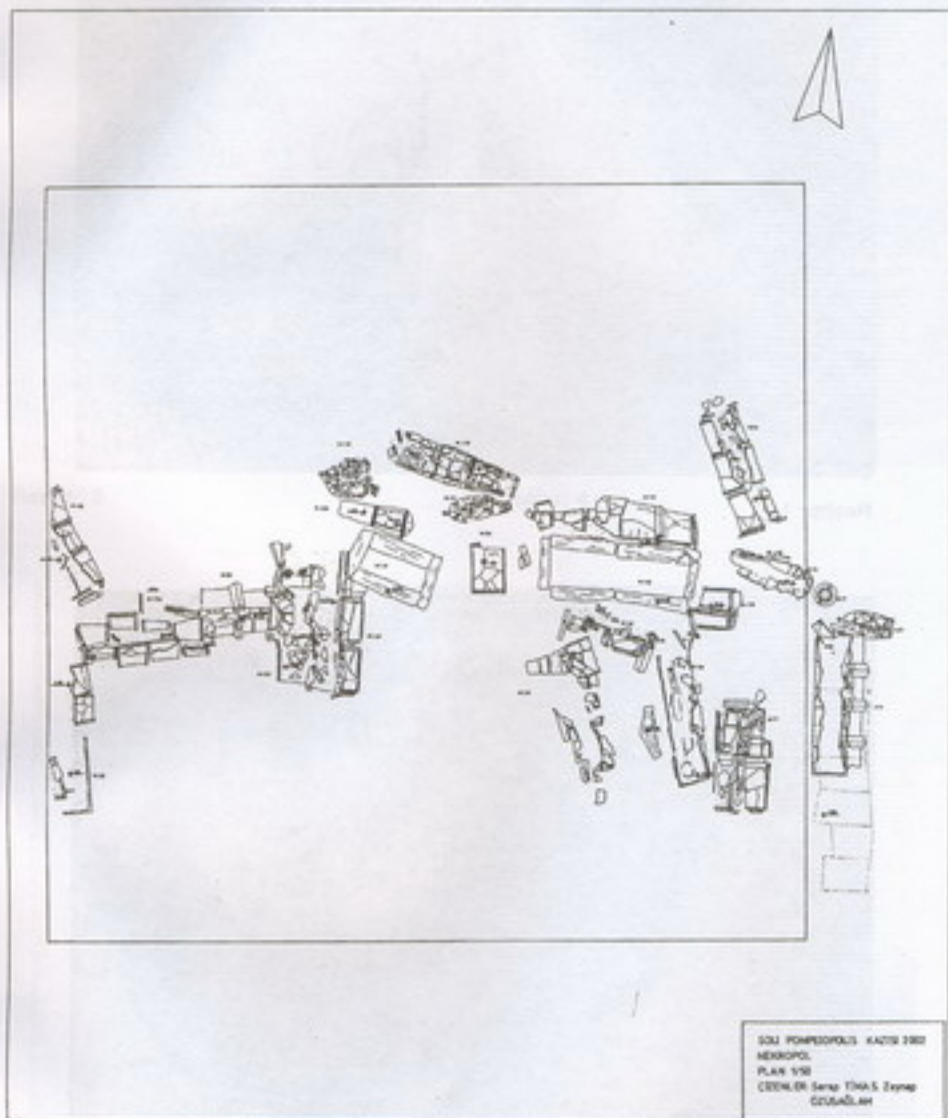
*Urna (Çömlek mezar).....	: 2
*Amphora.....	: 5
*Pithos (Küp mezar).....	: 5
*Torpido lâhit.....	: 3
*Taş sanduka.....	: 2
*Monoblok taş lâhit.....	: 1
*Larnaks.....	: 3
*Kiremit mezar.....	: 24
*Toprak mezar.....	: 5

Mezar buluntuları arasında pişmiş toprak ve cam koku kapları (*unguentarium*), boncuklar, sikkeler ve pişmiş toprak figürin parçaları dikkati çekmektedir.

KAYNAKÇA

- ARTZY, M.,
2001 "White Slip Ware for Export? The Economics of Production" *The White Slip Ware of Late Bronze Age Cyprus* (Ed. V. Karageorghis): 107-115. Wien.
- BEAL, R.H.,
1986 "The History of Kizzuwatna" *Orientalia* 55: 424-445.
- BIETAK, M., & HEIN, E.,
2001 "The Context of White Slip Wares in the Stratigraphy of Tell el-Dabca and some Conclusions on Aegean Chronology" *The White Slip Ware of Late Bronze Age Cyprus* (Ed. V. Karageorghis): 171-194. Wien.
- BRYCE, T.,
1998 *The Kingdom of the Hittites*. Oxford.
- CADOGAN, G., E. HERSCHER., P. RUSSEL., S. MANNING.,
2001 "Maroni-Vourmes: a Long White Slip Sequence and its Chronology" *The White Slip Ware of Late Bronze Age Cyprus* (Ed. V. Karageorghis): 75-88. Wien.
- DEGER-JALKOTZY.,
1998 "The Last Mycenaean and Their Successors Updated" *Mediterranean Peoples in Transition Thirteenth to early Tenth Centuries BCE. In Honor of Prof. T. Dothan* (Editors: S. Gitin, A. Mazar, E. Stern). Israel Exploration Society Jerusalem: 114-128.

- DEFERNEZ, C.,
2002
"Le poids l'orientalisations et de l'hellénisation au travers des échances et des productions céramiques dans l'angle nord-est du delta Egyptien" *Céramiques hellénistiques et romaines. Productions et diffusion en Méditerranée orientale (Chypre, Égypte et côte syro-palestinienne)* (Eds. F. Biondè, P. Baillet et J-F. Salles): 235-245. Paris.
- ERIKSSON, K. O.,
1993
"Red Lustrous Wheel-Made Ware". *Studies Mediterranean Archaeology* CIII: 1-134 Jonsered.
- FISCHER, P. M.,
2001
"White Slip I and II from Tell Abu al-Kharaz, Jordan Valley: Pottery Synchronism and Dating" *The White Slip Ware of Late Bronze Age Cyprus* (Ed. V. Karageorghis): 161-170 Wien.
- GITTLEN, B. M.,
1975
"Cypriote White Slip pottery in Its Palestinian Stratigraphic Context" *The Archaeology of Cyprus, Recent Developments* (Ed. N. Robertson): 111-120. New Jersey.
- GOLDMAN, H.,
1956
Excavations at Gözlükule, Tarsus I-II, Princeton. New Jersey.
- KROMHOLZ, A.H.,
1978
Cypriote White Slip II hemispherical bowls. Ph.D. dissertation, Brandeis University.
- MALMGREN, K.,
1999
"The White Slip Ware from Klavdhia-Tremithos" *Cypriote Archaeology in Göteborg* (20 May 1998) (Ed. by K. H. Nicklasson).
- MEE, C.,
1978
"Aegean Trade and Settlement in Anatolia in the Second Millenium B.C." *Anatolian Studies* XVIII: 120-156.
- MOMMSEN H., - D. HERTEL, - P. A. MOUNTJOY,
2001
"Neutron Activation Analysis of the Pottery from Troy in the Berlin Schliemann Collection" *Archäologischer Anzeiger* 2: 169-211.
- MOUNTJOY, P. A.,
1999
Regional Mycenaean Decorated Pottery I. Rahden/Westf.
- PRITCHARD, J. B.,
1980
"The Cemetery at Tell Es-saidiyeh, Jordan" *University Museum Monograph* 41. Philadelphi.
- SHERRATT, S.,
1998
"Sea Peoples and the Economic Structure" *Mediterranean Peoples in Transition Thirteenth to early Tenth Centuries BCE*. In Honor of Prof. T. Dothan (Editors: S. Gitin, A. Mazar, E. Stern). Israel Exploration Society Jerusalem, 1998: 292-313.
- SOUTH, A & L. STEEL,
2001
"The White Slip Sequence at Kalavassos" *The White Slip Ware of Late Bronze Age Cyprus* (Ed. V. Karageorghis): 65-74. Wien.
- TODD, I. A.,
2001
"Early Connections of Cyprus with Anatolia" *The White Slip Ware of Late Bronze Age Cyprus* (Ed. V. Karageorghis): 27-43. Wien.
- YAĞCI, R.,
2003
"Beyaz Astarlı (White Slip II) Kapları ve İ.Ö. II. Binde Kıbrıs-Solı ilişkileri" *Adalya* VI: 1.

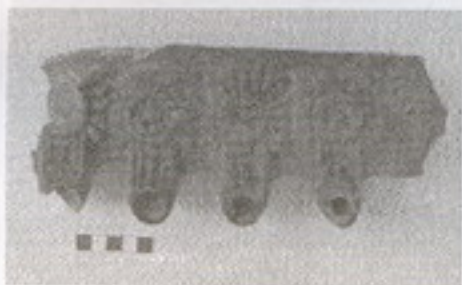
Çizim: 2

Resim: 1

Resim: 2

Resim: 3

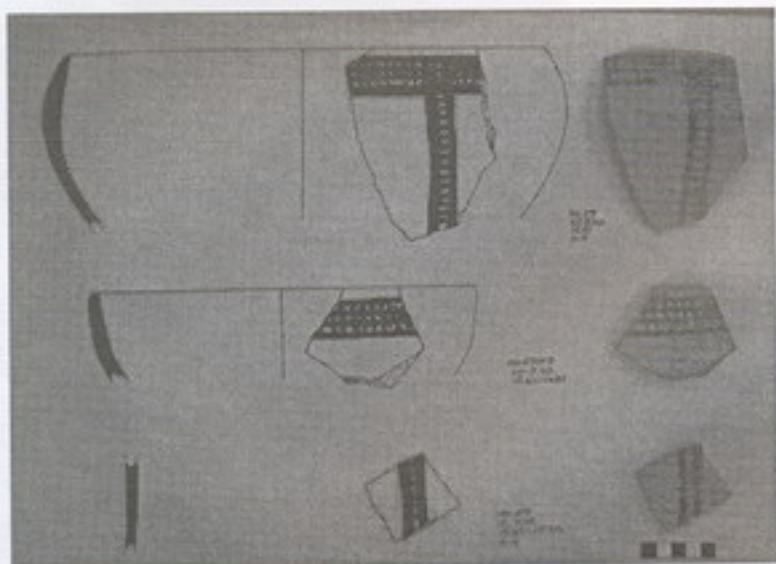
Resim: 4

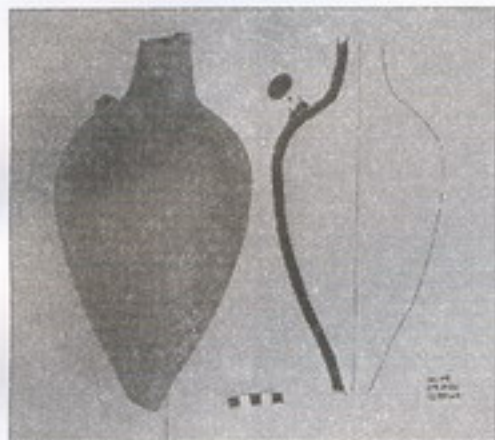
Resim: 5

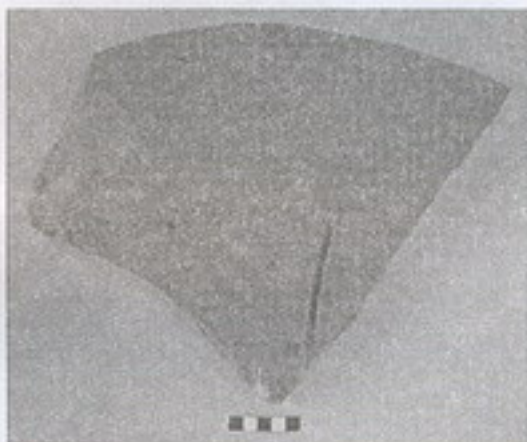
Resim: 6

Resim: 7

Resim: 8

Resim: 9

Resim: 10

Resim: 11

Resim: 12